

Hipèrbaton

Publicat a Diccionari de lingüística on line (<http://www.ub.edu/diccionarilinguistica>)

Hipèrbaton

Data d'edició: 10 de Juny de 2013

Autoria: Elisabet Contreras Barceló-Alejandra de Riquer Permanyer

Revisió: Esther Artigas Álvarez

Altres idiomes: [Hipérbaton](#)

L'hipèrbaton és una [figura de dicció](#) consistent en l'alteració de l'ordre usual de les paraules d'un enunciat. El terme procedeix del grec ?????????? 'transposat'. Aquesta figura també es coneix amb el nom llatí *transpositio*.

Continguts

[Explicació](#)

[Conceptes relacionats](#)

[Bibliografia bàsica](#)

[Bibliografia complementària](#)

Explicació

En el cas de l'hipèrbaton, a diferència de l'[anàstrofe](#) i la [tmesi](#), l'alteració de l'ordre usual de les paraules d'un enunciat es deu a la intercalació, en el si d'una unitat sintàctica, d'elements que no en formen part. Alhora aquesta intercalació provoca la dislocació dels constituents del sintagma i la ruptura de les relacions de contigüitat.

L'hipèrbaton afecta generalment els constituents següents:

El substantiu i els seus modificadors:

Animadverti, iudices, omnem accusatoris orationem **in duas** divisam esse **partes**.
(Ciceró, *Defensa d'Aulus Cluenci*, 1,1)

Hipèrbaton

Publicat a Diccionari de lingüística on line (<http://www.ub.edu/diccionarilinguistica>)

He advertit, jutges, que tot el discurs de l'acusador ha estat dividit en dues parts.

Estas que me dictó **rimas** sonoras (Góngora, *Fábula de Polifemo y Galatea*, v.1)

Quan a la **falda** et miro **de Montjuic** seguda (Verdaguer, *A Barcelona*, v.1)

L'adjectiu i els seus modificadors:

Volved esos clarísimos luceros,

más que las luces de los cielos **claros** (Lope de Vega, *Las lágrimas de la Magdalena*, vv.385)

El verb i els seus complements:

Y redil espacioso donde encierra

Cuanto **las cumbres ásperas** cabrío,

De los montes, **esconde** (...) (Góngora, *Fábula de Polifemo y Galatea*, vv. 45-47)

És a dir, com assenyala Dámaso Alonso: “redil espacioso en el que encierra todo el ganado cabrío que esconde u oculta con su número las ásperas cumbres de la sierra”. Així doncs, l'hipèrbaton afecta, com en els exemples anteriors, els constituents del sintagma nominal “quanto cabrío”, però, a més, es fa especialment palès en la disposició del verb “esconde” i el seu complement directe “las cumbres ásperas”.

Les formes verbals perifràstiques i les compostes:

Decidme, ¿qué buena guía

podéis de un ciego **sacar**? (Góngora, *Romance* 38, vv. 23-24)

Io parlo de' begli occhi e del bel volto, che gli **hanno**

il cor di mezzo il petto **tolto**. (Ariosto, *Orlando furioso*, VIII, vv. 639-640)

Hubiera mi paciencia inadvertida

Hipèrbaton

Publicat a Diccionari de lingüística on line (<http://www.ub.edu/diccionarilinguistica>)

las cadenas de amor **hecho pedazos** (Villamediana, *Mil veces afrentado en esta vida*, vv. 5-6)

Volverán las oscuras golondrinas

en tu balcón sus nidos **a colgar** (Bécquer, *Rima 53*, vv.1-2)

Sovint, l'ús de l'hipèrbaton té com a finalitat destacar bé els elements intercalats, bé els desplaçats. Un bon exemple de l'èmfasi posat en els elements intercalats el constitueixen els versos de Lope de Vega citats abans, on es realça el segon terme de la comparació (las luces de los cielos) tot intercalant-lo entre els elements constituents del primer (luceros más claros).

Volved esos clarísimos luceros,

Más **que las luces de los cielos** claros (Lope de Vega, *Las lágrimas de la Magdalena*, vv. 385)

En canvi, a l'exemple que segueix, el desplaçament de l'adjectiu (tràgica) al començament de vers i la ruptura de la contigüïtat respecte del substantiu (mort) mitjançant la intercalació del verb (duies) focalitza en l'element desplaçat el dramatisme de tot l'enunciat:

tràgica duies - a **mort** els fills, (Maragall, *Oda a Espanya*, v. 19)

Finalment, val a dir que moltes vegades, sobretot en els textos literaris del Segle d'Or, l'hipèrbaton respon no tant a una finalitat emfàtica quant a la voluntat de reproduir, en una llengua moderna, construccions pròpies de la llengua llatina. En aquests casos, l'hipèrbaton es pot considerar un cultisme sintàctic:

Con todo eso, non dudó provar por tajamiento si **podiera aquellas derribar cabeças** (Enrique de Villena, *Los doce trabajos de Hércules*, cap. VII)

Conceptes relacionats

[Figura de dicció](#)

[Anàstrofe](#)

Hipèrbaton

Publicat a Diccionari de lingüística on line (<http://www.ub.edu/diccionarilinguistica>)

[Tmesi](#)

Bibliografia bàsica

Lausberg, H. (1968), *Manual de retórica literaria*, 3 vols., Madrid, Gredos (trad. de J. Pérez Riesco del original alemán *Handbuch der literarischen Rhetorik*, München, Max Hueber, 1960).

Lázaro Carreter, F. (3a ed) (1971), *Diccionario de términos filológicos*, Madrid, Gredos.

Marchese, A. - Forradellas, J. (1986), *Diccionario de retórica, crítica y terminología literaria*, Barcelona, Ariel (trad de J. Forradellas del original italiano *Dizionario di retorica e di stilistica*, Milano, Mondadori, 1978).

Mayoral, J. A. (1994), *Figuras Retóricas*, Madrid, Síntesis.

Mortara Garavelli, B. (1991), *Manual de retórica*, Madrid, Cátedra (trad. de M. J. Vega del original italiano *Manuale di retorica*, Milano, Bompiani, 1989).

Oriol Dauder, J. A. - Oriol i Giralt, J. (1995), *Diccionari de figures retòriques i altres recursos expressius*, Barcelona, Llibres de l'Índex.

Spang, K. (2005), *Persuasión. Fundamentos de Retórica*, Pamplona, Ediciones de la Universidad de Navarra.

Bibliografia complementària

Alonso, D. (1961), *Góngora y el Polifemo*, 2 vols., Madrid, Gredos.